GEMEENTE Stadskanaal

Raadscommissie : 24 februari 2025

Voorstelnummer : Z-24-145444/D/24/353591

Onderwerp : Scenario's inzet financieel perspectief gemeente Stadskanaal 2026 en verder

Stadskanaal, 12 februari 2025

Beslispunt

1. Opiniërend te debatteren over de scenario's die voorlopig de inzet van de gemeente Stadskanaal zouden kunnen zijn inzake het financieel perspectief richting de (meerjaren)begroting 2026 en verder.
2. Tijdens het debat een richtinggevende uitspraak te doen over de wenselijkheid van het toepassen van het door het college aangewezen voorkeursscenario drie.

Aan de raad

Onze uitdagingen voor de komende jaren

Onze gemeente staat de komende jaren voor grote uitdagingen. Maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een proactieve overheid, die samen met inwoners deze uitdagingen aanpakt. De ambities van uw raad en het college reiken verder dan de komende jaren en strekken zich uit over tientallen jaren. Grootschalige woningbouwontwikkelingen gaan gepaard met investeringen in infrastructuur en voorzieningen. Daarnaast staan vernieuwing van maatschappelijk vastgoed, onderwijshuisvesting en de vervanging van (kunst)sportvelden op de planning. Ook zijn er opgaven als het gaat om de toekomst van Theater Geert Teis, het gemeentehuis, onderwijshuisvesting, onderhoud van de openbare ruimte, sportvelden en infrastructuur, de verduurzaming van de woningvoorraad en maatregelen voor verbetering van verkeersveiligheid en (openbaar) vervoer.

Deze opgaven moeten we realiseren onder enkele ongunstige randvoorwaarden. Ten eerste is er de grillige en onvoorspelbare financiële verhouding met de Rijksoverheid, die zich uit in de financieringssystematieken en de middelen die het Rijk beschikbaar stelt voor onze (opgelegde) taken. Daarnaast is de arbeidsmarkt krap, wat het vinden en behouden van personeel een groot vraagstuk maakt voor overheden. Er is sprake van grootschalige (dubbele) vergrijzing, waarbij het aandeel ouderen ten opzichte van jongeren uit balans raakt, wat leidt tot een groot zorgvraagstuk met bijbehorende kosten. Tot slot bezuinigt het Rijk op middelen voor preventie, cultuur en sport, waardoor de maatschappelijke druk op onze dienstverlening naar verwachting toeneemt.

Financiële situatie van onze gemeente

In november 2024 heeft uw raad de meerjarenbegroting 2025 tot en met 2028 vastgesteld. In dit voorstel geldt deze meerjarenbegroting als zijnde de meest actuele informatie. Vanzelfsprekend kan het zijn dat het beeld in de P&C-cyclus van 2025 en verder ten nadele of voordele wordt bijgesteld.

Tijdens een informatiebijeenkomst op 25 november 2024 is uw raad geïnformeerd over de financiële situatie op basis van deze door uw raad vastgestelde (meerjaren)begroting. De geschetste situatie tijdens deze bijeenkomst bestaat uit twee delen. Het gaat om het financieel perspectief voor de jaren 2025 tot en met 2028, waarbij in 2025 zwarte cijfers worden geschreven, maar in alle jaren daaropvolgende jaren rode cijfers.

	2025	**2026**	**2027**	**2028**
Saldi Programmabegroting 2025	-670	-4.229	-4.443	-4.468
Saldi incidentele baten en lasten	-3.019	-515	-354	-225
Saldi structurele baten en lasten	2.349	-3.714	-4.089	-4.243

(bedragen x € 1.000,00)

Tijdens de bijeenkomst is daarnaast de financiële positie toegelicht aan de hand van de indicatoren solvabiliteit, weerstandscapaciteit en schuldenquote. De solvabiliteit geeft aan in hoeverre de gemeente aan haar financiële verplichtingen kan voldoen. In Stadskanaal ligt deze indicator op 50 procent, terwijl het landelijke gemiddelde 36 procent is. Normaal gesproken worden percentages tussen 20 en 25 gehanteerd voor de kwalificatie 'gezonde gemeente'. Dat betekent dat de solvabiliteit van de gemeente Stadskanaal goed te noemen is. Het weerstandsvermogen van Stadskanaal is 5,79, terwijl het regionale gemiddelde rond de 3,5 ligt. Dit geeft aan in welke mate incidentele risico's met reserves kunnen worden opgevangen. Ook het weerstandsvermogen van de gemeente Stadskanaal is dus goed te noemen. Tot slot is de schuldenquote, het aandeel netto schuld ten opzichte van het totale inkomen, in Stadskanaal 28 procent. Landelijk ligt dit rond de 54 procent, en de maximale norm is 130 procent. Op basis van de drie genoemde indicatoren kan onze financiële positie als goed worden beoordeeld.

Hoe nu verder?
We hebben de huidige situatie zorgvuldig overwogen. We zien een grote noodzaak voor investeringen in de toekomst van onze gemeente, maar tegelijkertijd een zorgelijk financieel perspectief. Het Rijk is een onvoorspelbare partner als het gaat om onze financiën, maar we kunnen ons daar niet achter verschuilen. Dat vraagt om duidelijke keuzes.

Op dit moment zien we drie scenario's om deze keuzes voor onze toekomst te maken. We schetsen deze drie scenario's hieronder, geven aan welk scenario de voorkeur heeft van het college en vragen uw raad om opiniërend te debatteren over de scenario's en de voorkeur van het college. Wij hopen dat uw debat leidt tot overeenstemming over de inzet van onze gemeente met betrekking tot het financieel perspectief richting de meerjarenbegroting 2026 en verder.

Scenario 1
Om te komen tot een sluitende begroting over het jaar 2026 zal in totaal voor ongeveer € 3,7 miljoen structureel bezuinigd moeten worden. Het gaat om maatregelen die op termijn een structureel effect hebben op de gemeentelijke begroting. Deze bezuinigingen staan los van eerder ingezette ombuigingsopdrachten in de jaren 2019 en verder en komen daar dus bovenop. Wij benadrukken dat het gaat om zeer pijnlijke ingrepen in onze samenleving, omdat de tijd van 'de kaasschaaf' na jarenlange bezuinigingen (€ 20 miljoen structureel in de afgelopen vijftien jaar) voorbij is.

U kunt denken aan de sluiting van ons Theater Geert Teis, het sluiten van één of meerdere bibliotheken, de Kunstenschool, het stopzetten van onze economische promotie en inzet voor bedrijven, het niet langer onderhouden van bepaalde wegen waardoor sluitingsrisico's ontstaan, of het doorvoeren van taakstellende bezuinigingen op de gemeentelijke organisatie of onze investeringsagenda. Ook kunnen taakstellende bezuinigingen op Jeugdzorg, Wmo, Participatiewet, minimaondersteuning en schuldhulpverlening en/of welzijnswerk worden doorgevoerd. Dat betekent in alle gevallen, en onherroepelijk, dat er wachtlijsten ontstaan omdat inwoners niet of niet snel genoeg geholpen kunnen worden. Daarnaast is zeer onzeker dat dergelijke taakstellingen gehaald worden en is in veel gevallen sprake van frictiekosten en ingroeipaden.

Wat het college betreft is dit een onwenselijk scenario. De hierboven suggesties zijn om die reden nu niet uitgewerkt in concrete voorstellen waarbij ook wenselijkheid, wettelijke mogelijkheden, aangegane verplichtingen, maatschappelijke effecten, contractuele verplichtingen en andere relevante zaken zijn verwerkt. Mocht uw raad de voorkeur geven aan dit scenario dan wordt dit vanzelfsprekend uitgewerkt en aan uw raad ter behandeling aangeboden. Overigens geldt dat dit ook geen structureel sluitende begroting oplevert voor de jaren 2027 en verder; het tekort in die jaren is immers groter dan de € 3,7 miljoen die voor 2026 wordt geprognosticeerd. Er zal in dit scenario daarom vanaf 2027 aanvullend moeten worden bezuinigd.

Scenario 2
Er wordt geen pakket met maatregelen opgesteld en er wordt ook niet op een later moment verder gesproken. De grens voor Stadskanaal is bereikt. In dit scenario komt onze gemeente onder preventief toezicht en wordt de bestuurlijke vrijheid en daadkracht aan banden gelegd. Daarbij moet worden opgemerkt dat tachtig procent van de gemeenten mogelijk onder dat toezichtregime gaat vallen. Tekorten in de meerjarenbegroting moeten per definitie worden opgevangen binnen de reservepositie; hiertoe bestaat een aantal jaren ruimte, maar die ruimte slinkt vanzelfsprekend snel als dit meerjarig het gekozen scenario is. Wat het college betreft is dit een onwenselijk scenario, omdat het bij dit scenario horende preventief toezicht onze eigen sturingsmogelijkheid ernstig beperkt.

Scenario 3
In dit scenario wordt gekozen voor het nu uitstellen van pijnlijke keuzes. De keuzes van het Rijk inzake de gemeentefinanciën worden onder invloed van de inzet van de Vereniging Groninger Gemeenten en in groter verband de Vereniging Nederlandse Gemeenten zichtbaar bij de publicatie van de Voorjaarsnota 2025 van het Rijk. Voor het voorkomen van preventief toezicht in 2026 is het echter wel noodzakelijk om het eerste jaar van de meerjarenbegroting structureel sluitend te maken. Het voorkomen van preventief toezicht is zeer wenselijk voor het uitvoeren van onze investeringsagenda voor de toekomst van onze gemeente, waarbij we tegelijk tijd kopen om het over de brug komen van het Rijk af te wachten.

Dat betekent dat het nu geprognosticeerde tekort over 2026 (€ 3,7 miljoen) structureel moet worden omgebogen. Wij zien daartoe kansen – die de komende maanden verder moeten worden uitgewerkt.

1. Het is mogelijk om tien procent van het vrije deel (het deel dat niet nodig is voor het afdekken van onze financiële risico's) van onze algemene reserve aan te wenden als structurele dekking voor het geprognosticeerde tekort voor 2026. Het gaat om een bedrag van € 600.000,00.

2. Het is mogelijk om tien procent van onze beklemde bestemmingsreserve "Verkoop aandelen Essent" aan te wenden als structurele dekking voor het geprognosticeerde tekort voor 2026. Het gaat om een bedrag van € 1.100.000,00, aangezien er ook sprake is van inkomstenderving in verband met de geraamde rekenrentes.

3. Onze bijdrage aan Wedeka Bedrijven wordt door het Rijk gehanteerde subsidiesystematiek al enkele jaren te hoog begroot. Deze middelen vloeien bij vaststelling van de jaarrekeningen terug aan de gemeenten, waarin Stadskanaal een aandeel van ongeveer 42 procent heeft. Wij zien kansen om in gesprek met de andere deelnemende gemeenten en Wedeka Bedrijven een structurele vermindering van € 1 tot 1,5 miljoen van onze bijdrage te realiseren, zonder dat dit ten koste gaat van Wedeka Bedrijven of de mensen die er werkzaam zijn.

4. Het verhogen van de ozb is de enige knop aan de inkomstenkant waaraan te draaien valt voor onze gemeente. In het collegeprogramma 2022 – 2026 en de Kadernota Financieel Perspectief 2023 – 2033 is daarover een afspraak opgenomen. Uit het collegeprogramma: "We spreken een OZB-ontwikkeling af die past bij de inflatiepercentages. Voor nieuwe verplichtingen wordt zoveel mogelijk binnen de bestaande financiële kaders gezocht. Voor instandhouding van noodzakelijke voorzieningen en beleidswensen kan een verhoging van de OZB worden overwogen." Dat betekent dat een verhoging van de ozb op dit moment wat betreft het college bespreekbaar is; wij zullen uw raad hiervoor dan op een later moment een voorstel doen, dat gekoppeld is aan ons investeringsprogramma en ons noodzakelijke voorzieningenniveau.

5. Jaarlijks zijn er incidentele meevallers, die in het geval van een minimaal even groot voordelig rekeningresultaat kunnen worden toegevoegd aan de algemene reserve. Ze zouden daarmee een extra toevoeging aan het vrije deel kunnen zijn, waarvan dan weer tien procent aangewend kan worden als structurele dekking voor het geprognosticeerde tekort voor 2026. Te denken valt aan extra middelen voor jeugdhulp vanuit het Rijk of rentebaten over het Volkshuisvestingsfonds. In het geval er incidentele meevallers zijn met een negatief rekeningresultaat is het niet mogelijk deze meevallers toe te voegen aan de algemene reserve. In het geval de meevaller groter is dan het positieve rekeningresultaat kan deze slechts ten delen worden toegevoegd aan de algemene reserve.

Voorkeursscenario college
Volgens het college is scenario 3 op dit moment het meest wenselijk. Het geeft ons tijd om de brede maatschappelijke en bestuurlijke inzet richting het Rijk voor de Voorjaarsnota 2025 verder te versterken. Hierdoor kunnen we mogelijk later onterechte en pijnlijke bezuinigingen voorkomen en tegelijkertijd preventief toezicht vermijden. Dit betekent echter wel dat een Perspectiefnota (die mogelijk een actualisatie van de Kadernota 2023 – 2033 behelst) niet voor het zomerreces door uw raad kan worden behandeld, omdat dit te dicht op de Voorjaarsnota van het Rijk ligt. Voor 2026 zal daarom een beleidsarme begroting wordt opgesteld.

Burgemeester en wethouders

de heer G.J. van der Zanden	de heer K. Sloots
secretaris	burgemeester

KS/